

Fasti Gerðarrættur

Føroyskt Lógarrít fer nú undir at prenta rættarúrskurðir í breiðum týðningi. Til ber hjá vanligu rættunum, gerðarrættum, kærunevndum og øðrum stovnum at lata okkum fáa úrskurðir at almannakunngerða.

Í ritinum hesuferð og næstu ferð verða úrskurðir frá Fasta Gerðarrætti prentaðir. Til ber eisini at lesa úrskurðirnar á www.fg.fo.

The Faroese Law Review will now commence publication of court decisions in its broadest meaning. The regular courts, arbitration panels, administrative tribunals and other institutions may submit decisions for publication.

In this issue and the next one decisions from the Faroese Permanent Labour Tribunal. These decisions may also be read online on www.fg.fo.

ÚRSKURÐUR HJÁ FASTA GERÐARRÆTTI Í MÁLI FG 1/2006

Gerðarrættarúrskurður í gerðarrættarmálinum 1/2006 Starvsmannafelagið móti Fíggjarmálaráðnum

Skipan av Gerðarrættinum

Fasti Gerðarrættur er skipaður sambært sáttmála millum partarnar á føroyska arbeiðsmarknaðinum til tess at loysa trætur partanna millum og tulka sáttmálaósemjur o.a.m.

Í hesum málinum er Gerðarrættur skipaður við Halgir Winther Poulsen sum formanni og Leivi Michelsen og Hendrik Thomsen sum gerðarrættardómarum.

Partarnir í málinum eru Starvsmannafelagið, J. H. Schrøtersgøta 9 Tórshavn, umboðað av Sigmundi Poulsen, advokati, og Fíggjarmálaráðið, Traðargøta 39 Argir, umboðað av Inga Højgaard, advokati.

Málið byrjaði við kæruriti, dagfestum 28. august 2006, latið Gerðarrættinum av Sigmundi Poulsen vegna Starvsmannafelagið.

Málskrav og málsgrundir partanna

Málskrav kærandi er, at innkærði skal viðurkenna, at protokollat til § 6 í sáttmálanum millum partarnar skal tulkast soleiðis, at skriflig ávaring kann ekki gevast fyrr enn munnlig fyrst er givin.

Málsgrundir kærandi eru sambært kæruriti (2) hesar:

at protokollat til § 6 í sáttmálanum millum partarnar skal tulkast soleiðis, at skrifliga árvaringin, sum N. N. fekk 26. mai 2005, varð givin av órøttum

Eftir protokollatinum til § 6 og galdandi praksis skal munnlig ávarðing gevast fyrst.

Málskrav innkærda er sambært svarriti (2) frídøming.

Málsgrundir innkærda eru:

- at talan ikki er um eina sáttmálaáseting, men um eitt protokollat, sum ikki er bindandi fyri saksøkta, soleiðis at skilja, at hann hevur skyldu at fylgja tí;
- at framferðarhátturin í protokollatinum sostatt ikki skal fylgjast;
- at ásetingin í protokollatinum ikki er førd inn sum sáttmálatekstur, og
- at orðið „eigur“ í protokollatinum stuðlar hesum sjónarmiði;
- at tað er mótparturin, sum skal prógva tann dagliga praksis, sum hann vil stuðla seg til;
- at mótparturin ikki hevur prógvað tann dagliga praksis, hann ger galdandi;
- at grovt misbrot í protokollatinum fyri at geva ávaring og grovt sáttmálabrot í grein 4 í løgtingslóg um starvsmenn sum burturvísingargrund einki hava við hvørt annað at gera;
- at tað er arbeiðsgevarin, ið tekur avgerð í málinum, sum má meta, nær talan er um misbrot, sum skulu hava við sær skrifliga ávaring, og nær tað skal hava við sær burturvísing;
- at tað saktans kan fyriliggja grovt misbrot, sum gevur rætt til skriflig ávaring, uttan at tað automatiskt fyriliggur grovt sáttmálabrot, sum gevur rætt til burturvísing og
- at um so er, at tað er soleiðis sum mótparturin førir fram – at grovt misbrot sambært protokollatinum altíð skal hava við sær rætt til burturvísing – so er í veruleikanum ikki brúk fyri skrifligari ávaring yvirhøvur. Hetta kann ikki hava verið meiningin.

Harumframt ger innkærði galdandi, at kærarin hevur próvbyrðuna fyri, at tað finst ein praksis á økinum, sum kærarin hevur gjørt galdandi.

Veruligu umstøðurnar í málinum

Tann 21. apríl 2005 hendi eitt mistak í sambandi við útgjalding av mánaðarlønini á einum almennum stovni. Av einari ikki nærri upplýstari grund kom tað starvsfólkið, sum stóð fyri lønarútgjaldingunum, at ávísa uml. kr. 465.000,- ov nógv til ávísan lønmóttakara sambært lønútgjaldslistanum. Tað eydnaðist kortini at taka ta ov stóru upphæddina aftur, áðrenn lønin var komin á kontu hjá viðkomandi á Postgirostovuni.

Um mannagongdina í sambandi við lønarútgjaldingar er upplýst at, at tað eru uml. 450 fólk, ið fáa løn útgoldna hvønn mánað. Samlaðu útgjaldingarnar eru uml. 10 mió. kr. um mánaðin og útgjaldingarnar kunnu vera millum kr. 12.000 og kr. 43.000 til hvønn móttakara. Áðrenn útgjaldingina verður gjørdur ein royndarúttrekklisti, sum er uml. 302 síður til støddar.

Starvsfólkið boðaði beinanvegin fíggarfulltrúanum frá, men ikki stjóranum á stovninum. Í eini samrøðu millum starvsfólkið, stjóran og fíggarfulltrúan, har álitisumboðið á skrivstovuni eisini var til staðar, viðgekk starvsfólkið, at tað hevði fullu ábyrgdina av mistakinum, sum var hent á tann hátt, at tjecklistin ikki var gjøgnumgingin nóg gjølla. Semja var um, at mistøk eiga at verða rættað beinanvegin, og at tað eisini var gjørt í hesum førinum. Stjórin fýltist á, at boð ikki vórðu send honum beinanvegin. Í einum ætlanarskrivi boðaði stjórin starvsfólkinum frá, at ætlanin var at geva eina skrivliga ávaring fyri hendingina. Eftir at álitisfólkið hevði víst til protokollatið til § 6 í sáttmálanum millum Fíggaráráðið og Starvsmannafelagið og gjørt galdandi, at starvsfólkið í fyrsta umfari átti at fáa eina munnliga ávaring, helt stjórin fast um ætlanina at geva eina skrivliga ávaring, sum varð givin í skrivi dagfest 26. mai 2005, sum Starvsmannafelagið fekk kunning um. Starvsmannafelagið kærði avgerðina til Lønardeildina á Fíggaráráðnum, sum við brævi dagfest 6. apríl 2006 boðaði frá, at út frá tí, sum fram var komið í málinum, var ikki meiri gjørt við málið. Hesum mótmælti Starvsmannafelagið, men til fánýtis.

Tað hendi síðani ikki meiri í málinum, fyrr enn Starvsmannafelagið við kæruriti dagfest 28. august 2006 legði tað fyri Fasta Gerðarrætt.

Málsviðgerðin í Fasta Gerðarrætti

Sambært upprunaliga kæruritinum, ið handað var Gerðarrættinum, var málskrav kærandi, at „inndømdi skal viðurkenna, at protokollat til § 6 í sáttmálanum millum partarnar skal tulkast soleiðis, at skrivliga ávaringin, sum NN fekk 26. mai 2005, var givin av órøttum“, Sum málgrund fyri hesum málskravi gjørdi kærandi galdandi, at eftir protokollatinum til § 6 og galdandi praksis skal munnlig ávaring gevast fyrst.

Í upprunaliga svarriti sínum var málskrav innkærda, sum endaliga málskravið, frídøming, og samstundis tók innkærði fyrivarni um, at málið var burturvíst frá

Gerðarrættinum. Innkærði vísti á, at málið var lagt fyri Fasta Gerðarrætt sum tulkingsmál, men førði fram, at tað var ivasamt, um málið yvirhøvur var eitt tulkingsmál. Av tí at innkærði, Fíggjarmálaráðið, í sáttmála sínum við kærandi ikki hevur bundið seg til at leggja tulkingsmál fyri Fasta Gerðarrætt sambært § 6 (3) b/c í sáttmálanum um Fasta Gerðarrætt, var innkærði ikki bundin til at lata málið viðgera og avgera av Fasta Gerðarrætti.

Eftir at hesin spurningur var viðgjørdur á fyrireikandi rættarfundum tann 13. oktober 2006, samdust partarnir um at broyta málskrøv síni soleiðis sum tey endaliga eru lýst omanfyri.

Eftir hetta var semja partanna millum um at lata málið í hendurnar á Fasta Gerðarrætti til viðgerðar og avgerðar. Innkærði hevði tó tað fyrivarni, at tað einans var sjálf tulkingin av sáttmálanum, ið Gerðarrætturin skuldi taka avgerð í og ikki ítökiliga málið, soleiðis sum tað upprunaliga var lagt fyri Gerðarrættin av kæraranum.

Eftir at málið var liðugt fyrireiكاð við skrivaskifti millum sakførarnar hjá pørtunum og framløga av skjølum, var endaligur úrskurðarfundur ásettur til at verða fríggjadagin 12. januar 2007 kl. 14.00.

Formaðurin í málinum setti fundin kl. 14.00 og beyð pørtunum vælkomnum. Saman við formanninum vóru møttir teir báðir gerðarrættardómararnir, Leivur Michelsen og Hendrik Thomsen.

Vegna kæraran møtti Sigmund Poulsen, advokatur, saman við Gunnleivi Dalsgærð, formanni í Starvsmannafelagnum.

Vegna innkærda møtti Ingi Højgaard, advokatur, saman við Súsonnu Nolsøe, fulltrúa á lønardeildini í Fíggjarmálaráðnum.

Formaðurin gav orðið til Sigmund Poulsen, advokat, til at leggja málið fram fyri Gerðarrættin.

Hann endurtók málskravið og byrjaði við at lesa upp orðaljóðið á protokollatinum til § 6 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið:

„Um so er, at starvsfólk eftir leiðslunnar meting ikki røkir tænastrygdur sínar, eigur starvsfólkið í fyrstu syftu at fáa eina munnliga ávaring. Tá ið ávaring verður kunngjørd, skal álitisfólkið á staðnum vera hjástatt. Eftir hesa munnligu ávaring hevur viðkomandi rætt til at fáa at vita orsøkina til ávaringina og fær frá tí tíðarskeiði eina freist, áðrenn ein skrivlig ávaring kann verða givin viðkomandi og send felagnum við nágreiniligari grundgeving.

Tá ið uppsøgn verður givin skal hon sendast viðkomandi skrivliga. Reglan í hesum protokollati er ikki galdandi, um starvsfólk hevur framt grovt misbrot í tænastuni. Áðrenn uppsøgn uttan umsókn verður givin, skal stovnurin senda felagnum fráboðan“.

Hann gjørði galdandi, at munnlig ávaring altíð skuldi vera givin, áðrenn ein skrivlig ávaring kundi vera givin einum starvsfólki.

Síðani lýsti hann málið við gjøgnumgongd av úrdráttum av teimum framløgdu skjølunum, skjal 1 – 15.

Harnæst gjøgnumgekk advokaturin upprunan til og tær ymisku broytingarnar í protokollatinum, ið hendar vóru frá 1987 til 1994. Hetta varð lýst við gjøgnumgongd av úrdráttum úr skjølunum I til N.

At enda boðaði advokaturin frá, at hann fór at avhoyra Gunnleiv Dalsgarð, formann í Starvsmannafelagnum.

Síðani fekk Ingi Højgaard, advokatur, orðið til at leggja málið fram vegna innkærda.

Hann byrjaði við at endurtaka fortreytirnar fyri, at Fíggjarmálaráðið hevði góðkent at leggja málið fyri Gerðarrættin og gjørði staðiliga vart við, at tað bert var sjálv tulkningin av protokollatinum og ikki ítøkiliga málið, ið skuldi viðgerast av Gerðarrættinum. Hann hevði tí onki at siga um ítøkiliga málið. Tó vísti hann á, at mannagongdirnar vóru broyttar síðani apríl 2004. Eftir hendingina var ein skrivlig mannagongd gjörd fyri eftirlit í sambandi við lønaravgreiðsluna á stovninum. Hetta skjalið var lagt fram sum skjal F. Í hesum sambandi var gjørt vart við, at áðrenn hendingina var bert tann eina gjøgnumgongdin av tjekklistanum, men nú var broytingin tann, at tvey starvsfólk hvør sær gjøgnumgingu tjekklistan.

Síðani var formaðurin í Starvsmannafelagnum avhoyrdur.

Gunnleivur Dalsgarð greiddi frá, at hann kom í nevdina í Starvsmannafelagnum í 1994 og gjørdist formaður í 1998. Hann hevði verið formaður síðani tá, og er framvegis formaður í felagnum.

Hann vísti á, at sambært protokollatinum til § 6 í sáttmálanum skal einhvør skrivlig ávaring, ið verður givin, sendast Starvsmannafelagnum við nágreiniligari grundgeving. Í hesum sambandi greiddi hann frá, at í hansara tíð sum nevndarlimur og formaður í Starvsmannafelagnum var hann bert vorðin kunnigur við triggjar skrivligar ávaringar. Tann eina var eitt KT-mál, sum hevði samband við

Almannastovuna. Tað næsta var eitt mál í sambandi við Strandferðsluna, og tað triðja málið var hetta málið, ið nú var til viðgerðar. Í teimum báðum fyrrnevndu málunum vóru munnligar ávaringar givnar áðrenn ta skrivligu ávaringina.

Hetta málið er tað fyrsta málið, har ein skrivlig ávaring er givin uttan at viðkomandi starvsfólk frammanundan hevir fingið eina munnliga ávaring. Felagið skrásetir ikki munnligar ávaringar, starvsfólk fáa, av tí at tær ikki verða fráboðaðar felagnum, men viðgjørðar á staðnum við luttøku av álitisfólkinum á viðkomandi stovni. Tað hendir kortini, at ein nevndarlimur umboðar starvsfólkið í sambandi við munnliga ávaring, um so er, at álitisfólkið kennir seg ov nær viðkomandi.

Uppsagnir koma sjáldan fyri, og er tað oftast vegna vantandi játtan (sparingar). Burturvisingar er bert talan um í førum, har tað snýr seg um grov misbrot sum t.d. nógva fráveru frá arbeiði, drekkarí ella kassatrot.

Eftir hansara tykki eru munnligar ávaringar eitt virðismikið amboð til at loysa ósemjur og trupulleikar á einum arbeiðsplássi.

Um protokollatið greiddi hann frá, at tað í roynd og veru er ein útgreining av ávísari mannagongd. Protokollatið hevir eftir Starvsmannafelagsins sjónarmiði fult gildi sum stóð tað í sjálvum sáttmálanum. Sum dømi um onnur protokollat til sáttmálan nevndi hann reglurnar um farloyvi, § 11 í sáttmálanum, har eitt protokollat er knýtt at sáttmálagreinini.

Eftir hansara tykki er talan um eitt lítið mál, ið als ikki átti at verið tikið upp, ella í mesta lagi átti at verið avgjørt við einari munnligari ávaring.

Spurdur hvat tað var, ið gjørði, at mistakið hjá starvsfólkinum var mett at vera grovt ósketni, svaraði Ingi Højgaard, at talan var um trý mistøk: fyrst var ein stór upphædd skeivt inntastað, síðani var mistakið ikki uppdagað beinanvegin, og at enda var mistakið ikki fráboðað stjóranum av viðkomandi starvsfólki.

Eftir stuttan steðg varð málsviðgerðin tikin uppafur.

Sigmund Poulsen, advokatur, fekk orðið at leggja sjónarmið kærandi fram.

Tað, ið Gerðarrætturin skal taka støðu til, er, um starvsfólk hava krav um munnliga ávaring áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin.

Ein protokoll er eitt skjal, har greitt verður frá um samráðingar og úrsliti av samráðingum. Eitt protokollat er ein frágreiðing um, hvat úrslit partar eru komnir til í samráðingum. Eitt protokollat kann annað hvørt vera ein útgreining av,

hvussu at eigur at vera borið í ávísum førum, ella ein vátan um, hvat partarnir ætla at gera („hensigtserklæring“).

Protokollatið til § 6 í sáttmálanum er av tí fyrra slagnum, nevnliga ein útgreinan av ávísum mannagongdum, ið eiga at verða fylgdar.

Hann fór síðani yvir til at viðgera forsøguna til protokollatið, soleiðis sum hon er lýst í skjølunum I til N og minti á, at tá kravið varð sett fram fyrstu ferð av Starvsmannafelagnum í sambandi við sáttmálasamráðingar tann 7. maj 1987 (skjal I) var tað heilt vanligt, at fólk vórðu send heim einans við munnligum boðum. Fyrisitingarlógin kom ikki fyrr enn í 1994. Beinleiðis orsøkin til, at kravið varð sett fram í 1987, var søgan um „Ólav Halga“, ið sigldi á land á Hælinum í Hesti. Tann einasti, ið var uppsagdur, var matrósurin, ið var limur í Starvsmannafelagnum. Orðaljóðið í protokollatinum er broytt gjøgnum tíðirnar. Seinni kom tað afturat, at Starvsmannafelagið skuldi uppí, tá talan var um skrivliga ávaring. Úrslitið av samráðingunum í 1987 var protokollatið dagfest 2. juni 1987 undirskrivað av Starvsmannafelagnum og Landsstýrinum, har staðfest var, at munnlig ávaring skuldi gevast, áðrenn talan kundi vera um skrivliga uppsøgn. Hetta varð seinni broytt eftir sáttmálauppleggi frá Starvsmannafelagnum dagfest 18. januar 1994 (skjal M), har orðið „uppsøgn“ verður broytt til „ávaring“, Úrslitið av hesum gjørdist semjan frá 17. februar 1994 (skjal N), har protokollatið fær eina orðing, ið svarar til tað, sum nú er galdandi (skjal 16).

Er talan um grovt misbrot, skal protokollatið als ikki brúkast. Í skjali I brúkar Starvsmannafelagið orðið „skal“, hetta verður broytt til „eigur“ í semjuni í protokollatinum (skjal L). Aftaná 20 ár má orðið „eigur“ nú skiljast sum „skal“, Tann munnliga ávaringin má prógvast fyri at tann skrivliga ávaringin kann gevast. Tí skal álitisfólkið, tá talan er um munnliga ávaring, og Starvsmannafelgið, tá talan er um skrivliga ávaring, vera við. Munnlig ávaring hevur til endamáls at forða fyri, at eitt óhapp endar sum ein vanlukka fyri viðkomandi.

Hetta er fyrstu ferð, at skrivlig ávaring kemur fyri, uttan at munnlig ávaring er givin viðkomandi frammanundan. Sambært protokollatinum skal Starvsmannafelagið hava boð um allar skrivligar ávaringar, og í sáttmálaløpi partanna millum má tað tí leggjast til grund, at tað ikki eru talan um fleiri skrivligar ávaringar hesi árinu enn tey trý dømuni, ið formaður Starvsmannafelagsins nevnir. Annars er talan um sáttmálabrot. Hesi trý dømuni mugu tí sigast at vera tann praksis, ið galdandi er. Verður hugt at starvsfólkapolitikki landsins, sæst, at um talan er um uppsøgn orsakað av rúsdrekkamisnýtslu, skal fyrst munnlig ávaring verða givin, síðani hjálp av ymiskum slag og at enda kann talan verða um skrivliga ávaring. Starvsmaður, ið hevur gjørt seg sekan í einum hendiligum mistaki, eigur ikki at fáa verri viðgerð enn hetta. Hetta átti ikki at verið nakað mál. Tann skeiva inntastingin átti at verið steðgað av einari teldu, og pengarnir ongantíð komnir til útgjaldingar.

Mistakið hjá viðkomandi starvsfólki eigur allar hægst at føra eina munnliga ávaring við sær.

Síðani fekk Ingi Højgaard orðið at leggja fram sjónarmið kærda.

Hann legði fyrst dent á, at her var talan um eitt generelt mál, eina sáttmálatulking og ikki eitt konkret mál. Fíggjarmálaráðið góðkendi ikki, at málið var lagt fyri Gerðarrættin, fyrr enn kærarin hevði broytt málið frá einum konkretum máli um sáttmálabrot til eitt generelt tulkingarmál. Í viðgerðini av málinum fór hann at leggja dent á fyra høvuðsspurningar:

1. Hvat er eitt protokollat, og hvat er hetta protokollatið?
2. Um protokollatið er løgfrøðiliga bindandi, hvat liggur so í orðunum „eigur“ og „skal“?
3. Um protokollatið er bindandi og „eigur“ merkir „skal“, hvat er so galdandi? Skal munnlig ávaring *altíð* gevast, áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin.
4. Hvat er galdandi praksis?

Viðv. sp. 1: Hví fara summar orðingar í sjálvan sáttmálan og aðrar í eitt protokollat? Hann hevur onki dugað at funnið um hetta í bókmentum ella aðra staðir.

Tað var Starvsmannafelagið, sum í 1987 kravdi orðaljóðið í sáttmálan, men Landsstýrið svaraði nei, hetta kann koma í eitt protokollat. Henda sannroynd samanborið við at orðið „eigur“ var brúkt í staðin fyri „skal“, sum kravt av Starvsmannafelagnum, má føra til, at protokollatið verður javnsett við eina „hensigtserklæring“ og ikki eitt bindandi skjal.

Viðv. spurningi 2: Hevur onki dugað at funnið í orðabókum ella aðra staðni um málsliga munin á orðinum „skal“ og „eigur“. Í 1987 byrjar Starvsmannafelagið við einum kravi „skal“, men endin er, at orðið „eigur“ kemur í staðin. Her má okkurt liggja aftanfyri. Eftir hansara tykki merkir orðið eigur nærmast tað, sum á donskum verður nevnt „bør“.

20 ár broyta ikki „eigur“ til „skal“, Kærandi hevur próvbyrðuna og má prógva, at „eigur“ merkir „skal“, og sostatt er ein bindandi áseting. Hesa próvbyrðu hevur kærandi ikki lyft.

Viðv. Spurningi 3: Kærandi blandar hugtakið burturvísing uppí og vil siga, at grovt misbrot í protokollatinum merkir tað sama sum burturvísing í Starvsmannalógini. Men hetta er ikki rætt. Her í protokollatinum er talan um ávikavíst munnliga og skrivliga ávaring. Talan kann í tí einstaka førinum vera um eitt mistak ella misbrot, ið má metast at vera grovt uttan at hetta kann føra til burturvísing

sambært Starvsmannalóggávuni. Í hesum sambandi vísti hann á Lars Svenning Andersen: Funktionerret (2004) síðu 689.

Um grovt misbrot í protokollatinum verður skilt soleiðis, at tað altíð gevur rætt til burturvísing sambært starvsmannalóggávuni, verður ikki rúm fyri skrivligari ávaring, sum ásett í protokollatinum, og hetta gevur onga meining.

Viðv. spurningi 4: Kærandi kann bert vísa á trý mál ígjøgnum eitt 20-ára tíðarskeið. Hetta er ikki nóg mikið til at talan kann vera um praksis ella rættarvenju. Í hesum sambandi minti hann á tey grundleggjandi krøvini fyri, at talan kundi vera um bindandi rættarvenju, nevnliga at tað var ein mannagongd, ið brúkt var uttan stórvegis undantak í drúgva tíð, og at teir partar, ið brúktu hesa mannagongd, høvdu gjørt tað í teirri fatan, at teir vóru lögfrøðiliga bundnir.

Kærandi hevur próvbyrðuna og hevur ikki megna at lyft hesa byrðu.

Samanumtikið er tað tí sjónarmið innkærda, at Gerðarrætturin eigur at frídøma.

Síðani fekk Sigmund Poulsen orðið aftur og tók samanum.

Viðvíkjandi spurninginum um protokollatið var galdandi (bindandi) partanna millum, vísti hann á orðingina um, at reglan í hesum protokollati er *ikki galdandi*, um starvsfólk hevur framt grovt misbrot í tænastráti. Av hesum má sostatt fylgja, at í øðrum førum er reglan „galdandi“ og altso bindandi. Hann var samdur í, at reglan skuldi ikki brúkast, tá talan var um grovt misbrot.

Hann helt fast um tulkingina hjá kærandi, at grovt misbrot í protokollatinum hevði sama innihald sum hugtakið „grovt sáttmálabrot“ í § 4 í Starvsmannalógini.

Talan kann vera um burturvísingargrund uttan at viðkomandi kann burturvísast. Aðrar grundir, eitt nú at arbeiðsgevarin hevur góðkent mannagongdina frammanundan ella talar ov seint at, kunnu føra til, at viðkomandi starvsmaður kortini ikki kann burturvísast í tí konkreta førinum. Tá verður rúm fyri skrivligari ávaring sambært reglunum í protokollatinum.

Gerðarrætturin heldur

Soleiðis sum partarnir hava verið samdir um at leggja málið fyri Gerðarrættin, er tað eitt tulkingarmál, ið snýr seg um tulking av protokollatinum til § 6 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið.

Hesa tulking fer Gerðarrætturin at gera á tann hátt, at teir spurningar, ið settir vóru av innkærda undir viðgerðini av málinum, verða viðgjørdir og svaraðir.

Spurningarnir eru hesir:

1. Hvat er eitt protokollat, og hvat er hetta protokollatið?
2. Um protokollatið er lögfrøðiliga bindandi, hvat liggur so í orðunum „eigur“ og „skal“?
3. Um protokollatið er bindandi og „eigur“ merkir „skal“, hvat er so galdandi? Skal munnlig ávaring *altíð* gevast, áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin.
4. Hvat er galdandi praksis?

(1) Hvat er eitt protokollat, og hvat er hetta protokollatið?

Gerðarrætturin heldur seg ikki til at gera eina almenna allýsing av hugtakinum „protokollat“, Tó so sambært vanligum málbrúki er ein protokoll tað sama sum ein gerðarbók ella ein fundarbók. Sambært Móðurmálsorðabókini verður ein tílfk bók brúkt til frásagnir frá fundum, sum í stuttum endurgeva orðaskifti, úrslit, samtyktir o.tl. Eitt protokollat ella fundarfrásøgn má tí haldast at vera ein frágreiðing um, hvat fór fram á einum ávísium fundi, og hvat var sagt og møguliga samtykt.

Seinni helmingur av spurninginum, nevniliga hvat er hetta protokollatið, má haldast at hava størri týðning fyri málið, sum her er til viðgerðar. Tann avgerandi spurningurin er her, um orðaljóðið í protokollatinum er bindandi, soleiðis sum kærandi heldur uppá, ella um protokollatið, soleiðis sum innkærði heldur uppá, einans skal skiljast sum ein ætlanarkunngerð (“hensigsterklæring”) og ikki eitt bindandi skjal.

Forsøgan til protokollatið er, soleiðis sum lýst av þórtunum, í stuttum henda: Undir sáttmálasamráðingunum í mai 1987 var eitt av krøvunum frá Starvsmannafelagnum, at gerast skuldi eitt protokollat til sáttmálan (tá § 8) um uppsøgn av starvsfólki. Krøv felagsins vóru sambært kravlistanum í stuttum, at áðrenn starvsfólk verða søgd úr starvi, skulu tey hava eina munnliga ávaring og síðani eina freist, áðrenn skrivlig uppsøgan kann verða givin. Aftaná tílfka uppsøgn skuldu samráðingar vera millum Starvsmannafelagið og Landsstýrið, og kundu partarnir ikki semjast, skuldi uppsøgnin takast aftur.

Krav felagsins var sostatt ein regulering av rætti arbeiðsgevarans til at siga starvsfólk úr starvi.

Fyrsta svar Landsstýrisins undir samráðingunum var, at hetta skuldi ikki í sáttmálan, men eitt protokollat kundi møguliga góðkennast, tó við undantaki av reglunum um samráðingar og afturtøku av umsókn.

Endin var, at eitt protokollat til § 8 varð undirskrivað av þórtunum tann 2. juni

1987, sum staðfesti, at uppsagnir skuldu gerast sambært Starvsmannalógini. Um starvsfólk ikki røkir tænauskylDIR sínar, skuldi ein munnlig uppsøgn gevast, og síðani skuldi ein freist avtalast, áðrenn skrivlig uppsøgn kundi verða givin. Hetta skuldi tó ikki vera galdandi, um talan var um grovt misbrot í tænastruni.

Sum tað sæst, verður í fyrsta umfari víst til Starvsmannalógina (frá 1958) um almennu reglurnar um uppsøgn. Síðani verður avtalað ein munnlig ávaring og ein í hvørjum einstøkum føri avtalað freist, áðrenn talan kundi verða um skrivliga uppsøgn.

Hetta protokollatið var galdandi óbroytt inntil Starvsmannafelagið í sambandi við sáttmálaráðingarnar í 1994 kom við einum broytingaruppskoti, sum stórt sæð býtti „skrivlig uppsøgn“ um við „skrivlig ávaring“, Við hesari broyting hevur protokollatið verið galdandi síðani tá og er framvegis galdandi sum eitt protokollat til § 6 í núgaldandi sáttmála.

Reglurnar um uppsøgn av starvsfólki vóruá settar í Starvsmannlógini frá 1958, og høvdu sostatt verið galdandi í meiri enn 10 ár, tá Starvsmannafelagið setti kravið um broyting av § 8 fram av fyrstan tíð. Uppskotið frá Starvsmannafelagnum veik reiðiliga nógv frá reglunum í Starvsmannalógini, og Landsstýrið vildi ikki góðkenna krøvini frá Starvsmannafelagnum um broyting av sáttmálanum, men vildi í mesta lagi ganga við til eitt protokollat.

Óvist er, hví hesar reglurnar framvegis eru at finna í einum protokollati og ikki eru tiknar við í sjálvan sáttmálan. Sum tað sæst av framman fyri standandi, hevur Landsstýrið (arbeiðsgevarin) eingi ynski havt um broytingar av orðaljóðinum, síðani fyrsta protokollatið varð góðkent í 1987. Einasta broytingin er, sum nevnt, eftir ynski frá Starvsmannafelagnum. Havast má eisini í huga, at meginparturin av ásetingunum í § 6 í sáttmálanum longu eru at finna í uppsagnarreglunum í § 2 og § 16 í Starvsmannalógini. Somuleiðis er ein partur (seinastu tvey pettini) av protokollatinum at finna í § 6 í sáttmálanum.

Tað veruliga nýggja í protokollatinum eru reglurnar um munnliga og skrivliga ávaring við freist ímillum, ið ikki er ásett til nakað fast tíðarskeið.

Illa ber til at lýsa orðaljóðið í protokollatinum sum óbindandi ætlan. Heldur er orðaljóðið ein ásett mannagongd um, hvussu farast skal fram við ávaringum frá arbeiðsgevarasiðu. Tað er eisini lítið sannlíkt, at ein tilík ætlanarkunngerð hevði staðið óbroytt í einum sáttmála, sum er endurnýggjaður fleiri ferðir av pørtunum í einum tjúgu ára skeiði.

Í hesum høpi er eitt protokollat meira at meta saman við rundskriv ella kunngerð, ið leggja seg at almennu ásetingunum í hægri lóg. Høvuðsreglurnar eru at finna

í sáttmálanum, og nærri mannagongdir verða lýstar í protokollatinum; eitt tilfíkt protokollat kann nýtast at taka samanum venju og semju, ið partarnir vilja lýsa ella skipa nærri. Slíkt protokollat mugu eftir umstøðunum metast at leggja afturat sáttmálanum ella vera partur av sáttmálanum í víðari merking.

Ein samdur Gerðarrættur heldur tí, at protokollatið til § 6 í sáttmálanum má sigast at vera eitt bindandi skjal og sostatt í roynd og veru partur av sáttmálanum heldur enn bert ein ætlan um, hvat partarnir hava í hyggju at gera.

(2) *Bindur protokollatið, hvat merkir tá at ávaring „eigur“ ella „skal verða givin“* Starvsmannafelagið hevur um henda spurningin fyrst og fremst ført fram, at eftir 20 ár má „eigur“ skiljast sum „skal“,

Fíggjarmálaráðið hevur ført fram, at tá Starvsmannafelagið av fyrstan tíð setti kravið fram, var orðingin „munnlig ávaring *skal* gevast“, men í protokollatinum varð orðingin „... *eigur* at gevast“, Her má okkurt bógva undir. Fíggjarmálaráðið førir fram, at eigur er sama sum á donskum máli „bør“, ið merkir „eigur at vera“ heldur enn „er“, og stostatt óbindandi ætlan heldur enn bindandi áseting.

Gerðarrætturin heldur, at tá ið ræður um at tulka ávísa orðing í sáttmála ella protokollati, er mest týðandi, hvussu orð og setningur verða brúkt í viðkomandi høpi, men neyðugt er eisini at hyggja at, hvussu orðið vanliga verður skilt málsliga.

Frammanundan er greitt frá, at í sáttmálahøpi partanna er orðingin at meta sum partur av sáttmálanum, og eingin orðing í sáttmálanum kann ætlast at vera uttan innihald ella so leys, at hon ikki onkurs vegna bindur partarnar ella ræður fyri onkrum viðurskiftum partanna millum.

Hetta verður eisini stuðlað av, at um týðningurin av orðinum „eigur“ einans er ein ætlan um nakað, sum eigur at verða gjørt, átti ein tilfík ætlan á ein hvønn hátt at verið førd í verk ígjøgnum tey tjúgu árin, sum protokollatið hevur verið ein partur av sáttmálagerðini partanna millum.

Sambært Móðurmálsorðabókini er tað týðningurin av orðinum „eiga“, ið liggur næst hesin: „hava rætt til, lutast, hava afturfyri“ og „mega, skula“, Um orðið „mega“ hevur orðabókin hendan høvuðstýðning: „vera noyddur til, noyðast, skula, eiga“, Orðið „skula“ hevur sambært orðabókini hesar høvuðstýðningar: „hava í sinni at gera, ætla staðiliga, vilja“ og „vera noyddur at, mega, eiga (at gera)“,

Samanumtikið heldur Gerðarrætturin tí, at bæði avtaluhøpið og málsligi týðningurin av orðinum „eiga“ og orðingini „eigur at gevast“ má sigast at bera

í sær eina skyldu til at gera eitthvørt heldur enn bert eina ætlan um, at okkurt kann verða gjørt.

Gerðarrætturin heldur tí, at ásetingarnar í protokollatinum sostatt binda partarnar.

(3) Skal munnlig ávaring altíð verða givin áðrenn skrivlig ávaring kann gevast? Starvsmananfelagið ger galdandi, at svarið er ja til henda spurningin. Hetta fylgir bæði av orðingini í protokollatinum og tí praksis, sum higartil hevur verið á økinum. Tó skal protokollatið ikki brúkast, um starvsfólk hevur framt grovt misbrot í tænastruni, ið kærandi javnsetir við grovt sáttmálabrot, ið sambært Starvsmanalógini kann føra til burturvísing úr starvinum.

Fígghjarmálaráðið ger harafturímóti galdandi, at grovt misbrot kann ikki javnsetast við sáttmálabrot sambært Starvsmanalógini. Í protokollatinum er talan um ávikavist munnliga og skrivliga ávaring. Talan kann í tí einstaka førinum vera um eitt mistak ella misbrot, ið má metast at vera grovt, uttan at hetta kann føra til burturvísing. Um protokollatið skal skiljast soleiðis, sum kærandi ger galdandi, verður ikki rúm fyri skrivligari ávaring, men einans fyri burturvísing, og hetta gevur onga meining.

Gerðarrætturin heldur, at soleiðis sum protokollatið er orðað, kann talan vera um ávikavist munnliga og skrivliga ávaring, men ikki burturvísing. Harafturat verður ásett, at uppsøgn skal gevast skrivliga. Protokollatið ásetir, at eitt starvsfólk, ið tvær ferðir ger seg sekan í misrøkt av tænastruskuldum sínum, fyrst skal hava eina munnliga ávaring og síðani eina skrivliga. Onki verður sagt um, hvørt mistakið skal vera av sama slag í báðum førum, ella hvussu álvarsligt tað skal vera. Ei heldur er nakað sagt um, hvussu langt tíðarskeiðið skal vera millum tær báðar ávaringarnar.

Verða hesar reglur praktiseraðar strangliga eftir orðaljóðinum, soleiðis sum Starvsmanafelagið ger galdandi at tær skulu, kann tað føra til órimiligar fylgjur í tí einstaka førinum. Um t.d. eitt starvsfólk hevur verið í sama starvi í nógv ár uttan at fáa nakra munnliga ávaring, og so kemur at gera eitt álvarsligt mistak í tænastruni, sum kundi verið mett sum „grovt misbrot“, er arbeiðsgevarin avskorin frá at geva viðkomandi tænastrufólki eina skrivliga ávaring, hóast tað hevði verið rímligari, enna at sagt viðkomandi úr starvi.

Gerðarrætturin heldur tí ikki, at ásetingin í protokollatinum eigur at verða tulkað soleiðis, at tað í ongum føri er møguligt at geva eina skrivliga ávaring, um viðkomandi starvsfólk ikki frammanundan hevur fingið eina munnliga ávaring.

(4) Galdandi rættarvenja

Starvsmannafelagið ger galdandi, at tey trý dømuni, ið formaðurin í Starvsmannafelagnum hevur greitt frá, mugu sigast at vera tann praksis, ið galdandi er á økinum. Sambært sáttmálanum skal ein skrivlig ávaring fráboðast Starvsmannafelagnum við nágreiniligari grundgeving, og Starvsmannafelagið hevur seinastu trettan árin bert fingið trýggjar tílíkar fráboðanir. Er talan um fleiri skrivligar ávaringar, er sostatt talan um sáttmálabrot frá arbeiðsgevarasiðu.

Fíggjarmálaráðið førir hinvegin fram, at trý dømi í einum so longum tíðarskeiði ikki er nóg mikið til, at talan kann vera um praksis, soleiðis sum hetta hugtak vanliga verður skilt. Í øllum førum hevur kærandi próvbyrðuna, og hana hevur hann ikki megnað at lyft.

Gerðarrætturin heldur, at tað er kærandi, sum hevur gjørt galdandi, at ein praksis ella rættarvenja finst á økinum, ið skal prógva, at so er. Tey trý dømuni, ið nevnd eru av kærandi, og sum ikki eru serliga væl lýst, metir Gerðarrætturin ikki vera nóg mikið til at staðfesta, at ein rættarvenja finst, sum ásetir, hvussu farast skal fram, tá ávaringar verða givnar sambært protokollini til § 6 í sáttmálanum.

Hinvegin er víðfevnd dómsvenja á økinum. Sambært hesi venju verður vanlig kravt, at ein arbeiðsgevari, sum ynskir at burturvísa einum starvsfólki fyri brot á tænstuskyldur, frammanundan skal hava givið viðkomandi eina ávaring. Hetta er serliga galdandi, tá ræður um smærri gerandislig brot, ið eru gjørd gjøgnum longri tíð, ella í førum har arbeiðsgevarin hevur funnið seg í álvarsligari brotum frá starvsfólki uttan at hava givið ávaring.

Sambært hesi dómsvenju ber til at siga, at ein ávaring skal, fyri seinni at kunna prógvast, verða skrivlig og í greiðum orðum lýsa tey viðurskifti, sum sambært arbeiðsgevaranum eru at meta sum brot á tænstuskyldurnar. Somuleiðis skal í ávaringini verða boðað frá, at endurtøka fer at føra ávísar fylgjur við sær, eitt nú uppsøgn ella burturvísing. Slík ávaring er ikki galdandi í óavmarkaða tíð, og skal arbeiðsgevari tí antin áseta eina ávísa tíð ella tola, at hon fynast innanfyri rímiliga tíð.

Gerðarrætturin sigur tí henda

Úrskurð

Protokollatið til § 6 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið, dagfestur 20. oktober 2005, hevur sama gildi partanna millum, sum stóð tað í sjálvari sáttmálagreinini.

At ávaring eigur at verða givin merkir, at ávaring skal verða givin.

Hóast munnlig ávaring í flestu førum skal verða givin, áðrenn skrivlig ávaring kann verða givin sama starvsfólki, er hetta tó ikki neyðugt í øllum førum.

Tað er ikki prógvað, at nøkur rættarvenja finst um ávaring sambært protokollatinum til § 6 í sáttmálanum.

Hvør partur ber sín egna kostnað.

Partarnir bera sambært sáttmála um Fasta Gerðarrætt og Reglugerð um gjöld hvør sína helvt av málskostnaðinum eftir nærri uppgerð.

30. januar 2007

Halgir Winther Poulsen, Leivur Michelsen og Hendrik Thomsen